

Євгенія Гайова
(Київ)

ТОПОНІМИ СЕЛА ЗОЛОТАРЕВЕ ХУСТСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ (за матеріалами місцевих краєзнавців)

Заселення Хустського району формувалося упродовж віків у процесі складних історичних і соціально-економічних відносин.

Перші відомості про формування сіл з'являються в літературних джерелах, починаючи з XV ст. Багата і різноманітна топоніміка Хустщини теж допомагає пізнати історію краю. У селі у назвах лісів, кутків (гущаків), потоків, озер, студеничок (криниць), гір, скель, пагорбів, полонин, перевалів, звонів, урочищ залишилися відбитки історичного минулого – це своєрідна енциклопедія народознавства, де зафіксована історія заселення села. Наприклад, поле, де селяни захищали село від татар в XIII ст., носить назву «Татарський лаз (ліс)», а колодязь, куди татари вкидали дітей, – «Татарський».

Треба віддати належне спостережливості наших предків у влучності назв для навколишньої місцевості.

Легенди й історичні дані про заснування с. Золотарево

Розташоване село на двох горбах – Осій і Горб, які перерізають два потоки: Байлуський та Лазуський, що впадають в Тису. На основі архівних матеріалів довідуємося, що село засноване в кінці XV – на початку XVI ст. У книзі К. М. Бескида «Мараморош» (с. 34) є дані про 1616 рік, де перераховуються села: Нижнє Селище, Нанково, Крайниково, Сокирниця, Стеблівка, Золотарево, Копашнево, жителі яких були зобов'язані даремно для Хустського замку возити дрова.

У 1771 році в селі було близько 250 жителів на 50 дворів.

Назва с. Золотарево, як гласить **одна з легенд**¹, походить від Золотої криниці, що знаходиться до цього часу за селом. У криниці чиста, кришталева вода, котра б'є з-під землі бурхливим джерелом і ніколи не пересихає.

Люди казали: «Золота реве». А згодом і село назвали Золотареве.

Інша легенда розповідає, що засновником села був Золотар, який мав підлеглих кмитів. Після його смерті вони вирішили піти звідси геть, але дружина Золотаря їх умовила, щоб кмити залишилися на господарстві, бо вона хоче переїхати жити до свого брата. Вони погодилися, залишилися і продовжували вести господарство й далі. Так це місце, а згодом і село, стали називати Золотарева.

У вимові жителів села назва до цього часу звучить по різному: Золотарьово, Золотарьова, у Золотарьові.

В селі багато людей емігрувало на заробітки до Америки в 1920-х роках, працювали на шахтах, а повертаючись до села, за зароблені гроші купували собі ниви. А хто залишався вдома, то вирощував худобу, продавав її і теж міг собі прикупити землю, ліс, «хто кулько муг»².

Назви частин села

ГОРБ – назва походить від того, що частина села розміщена на підвищенні – горбі.

ДУБРОВА – тут колись був великий дубовий ліс.

ДРАГУНСЬКЕ – ця частина села межує із Драгунським хутором.

ДАНИЛУСЬКЕ – ця частина села межує з Данилузьким хутором.

КОПАЧИНСЬКЕ – ця частина села межує із с. Копашнево.

ПУДУСІЙ, ПУДУСОЙА – ця частина села знаходиться під високим берегом, що називається Осуї.

СЕЛИСЬКЕ – ця частина села межує із Селиським хутором.

ТОТ БУК (БІК), НА ТУМ БУЦІ – село поділено на дві частини. Одна частина розташована на горбі і називається «Горб», а інша – розміщена на низині, і у вимові жителів, які живуть на Горбі, нижня частина називається «тот бук».

ЧУМАЛЮСЬКЕ – ця частина села межує із Чумайлівським хутором (це вже Тячівський р-н).

ЧЕРЕТОВИ (НА ЧЕРЕТОВАХ) – великий присілок, який має початкову школу, клуб, бібліотеку (назва невідома).

ЧЕРТЕЖ (ЧЕРТЕЖА) – так у давнину називалася звільнена від лісу площа під посіви – теж великий присілок, у якому є початкова школа.

ШАНДРУСЬКЕ – назва походить від того, що ця частина села межує із Шандрівським хутором.

Назви кутків села

БАБАНИ – у цьому кутку села живе багато людей із прізвищем Бабан.

ГНАЦЦІ (У ГНАЦЦЯХ) – назва походить від прізвища Ігнатюх. У цьому кутку на сьогодні живе багато людей із прізвищем Бабич, а прізвище Ігнатюх в селі зникло.

КУВБАСОВО – велика довга і покручена вулиця, як ковбаса.

МОВДАЩИНА (НА МОВДАЩИНІ) – назва невідома.

ПОРУБ, ПОРУБА – тут колись був великий ліс, люди з часом його порубали і заселилися.

ПАСТУНИК (У ПАСТУНИКУ) – назва невідома.

Назви горбів, підвищень, верхів, верхніх точок у селі

БЕРЕГ – підвищена місцевість, яка тягнеться вздовж східної частини села.

ВИРЬХ – найвища місцевість на краю села.

ВЕЖА – найвища точка у селі.

ГРИЦЬКИЙ ВИРЬХ (ВЕРХ) – назва невідома.

ГРУНЬ – підвищення в селі.

ГИРЮ ГРУНЬ – підвищення, де жив Гиря, такі прізвища є і сьогодні в жителів села.

ГРУНЕТ, ГРУНЕТА – це теж підвищена місцевість у селі.

ГАБОРУ ВИРЬХ, НА ГАБОРОВУМ ВЕРЬХУ – підвищення, де жив чоловік із прізвищем Габор.

ПУДВИРЬХ, ПУДВИРЬХОМ – ця частина села розміщена під Верхом.

ПАНУ ВИРЬХ – цей верх належав чоловіку із прізвищем Паньо.

СИРИДНІЙ ГОРБ – з усіх сторін його оточують інші горби, а він – посередині.

СУВА, СУВИ – назва походить від того, що на великому березі зсунулася земля.

ОСУЙ, ОСОЙА, ОСОЙИ – назва словацького походження, так називається берег, звернений до сонця.

ХАЛАБАНУ ГРУНЬ – цей грунь належав чоловікові із прізвищем Халабан.

ЩОВО, ЩОВБА – великий обрив на березі (виступ на чомусь).

Назви потоків (потуків)

БАЙЛУСЬКИЙ ПОТУК – права притока Тиси, він протікає через лаз, який належить с. Лалове.

ІВАНЦЬОВА ПОТОЧИНА – вона належала чоловікові на прізвище Іванцьо.

ЛАЗУСЬКИЙ ПОТУК – назва проходить від того, що він протікає через лаз.

Обидва потоки біля с. Данилове зливаються і впадають в Тису.

ЛІТОВИСЬКИЙ – протікає через місцину, яка має назву «Літовища». Це ліва притока Лазуського потоку.

Назви городів та їх частин

КАЛМАН – цей город належав єврею Калману, який тут до 1945 року тримав корчму; зараз на цьому місці – магазин. До цих пір у селі збереглася про ті часи співанка:

*Папушихо, сиди тихо,
Грози собі дівку.
Би не носила до Калмана
Мелай (кукурудзу) за горілку.*

КУЧІРЮ (КУЧІРЬОВОМ) – город, який належав чоловіку на прізвисько Кучіря. В селі живе багато нащадків цього роду.

ПЕЧИЩЕ – на цій місцевості стояла стара хата, зараз її немає.

СТАРИНА – на цій землі жила родина, а тепер там – поле.

СЛОВИНЕЦЬ – цей город належав чоловікові із прізвиськом Словиниць, яке утворене від слова «слава». Потомки з цим прізвиськом живуть у селі і нині.

ДУБЕЙОВО – поле, яке належало чоловікові на прізвисько Дубей.

ХАЛАБАНУ – це поле належало чоловікові із прізвиськом Халабан.

ЧАСТИ – велике поле. Колись воно було поділене між жителями села на частини (на часті).

Назви вулиць

БАБИЧУСЬКА (НА БАБИЧУСЬКУЙ) – назва походить від того, що на ній в основному живуть люди із прізвиськом Бабич.

ГЛИБОКА (НА ГЛУБОУКУЙ) – назва походить від того, що вона вирита глибоко в землі. По обидві її сторони – високі береги.

ГОРСАЗ – назва угорського походження, у перекладі означає «кам'яна дорога».

КУВБАСУВСЬКА – ця дорога проходить через куток з назвою «Кувбасово».

КАЛНА – вона розміщується в низині і в будь-яку пору року завжди має калюжі, заболочена (каляна).

Збереглася про неї і співанка:

*Ци ти, вуличко, кална,
Не вповіж (не розкажеш) нікому.
Як я ходив темнов нучков (нічкою),
Не раз через тебе.*

ЛАВИЦІ – дорога, яка веде до берега, утворюючи виступи – сходи, подібні до лавиці.

МИТРОВКУСЬКА – на ній живуть люди з прізвиськом Митровка.

ПАЦКАНОВА – вона проходить через поле, яке колись належало чоловікові із прізвиськом Пацкан.

ПОРУБЛЯНСЬКА – проходить через куток в селі, який має назву «Поруб».

ПОНОРИ – проходить через поле, яке називається «Понори».

СТАРА ВУЛИЦЯ – колись була головною, центральною в селі.

УВУЗ (НА УВОЗІ) – ця дорога веде до берега, має високий схил. Колись, щоб вивезти великий товар по цій дорозі, потрібно було запрягати по четверо коней у віз або ж вивозити вантаж невеликими частинами.

ЦИРКУНА (ЦЕРКОВНА) – дорога, яка веде до церкви.

Назви лісів та їх частин

БРУСТУРИ – назва невідома.

БУРСУСІНИ – тут багато борсучих нір.

ГОЛДИ – від одиниці міри голд (півгектара).

КУРУЛЮСЬКУЙ – за легендою, ліс належав королю, який сюди часто приїздив на полювання.

ОСУЙИХ – назва слов'янського походження, означає «берег від сонця», зменшене від Осуй.

ПУДХУСЬКА – частина лісу ближче до Хуста (це найкоротша дорога до Хуста).

ПЛАН – тут у минулому були насаджені дуби за планом (кожне дерево – на однаковій віддалі одне від одного).

ПАЙКИ – ліс колись ділили на частини (на пайки) і роздавали людям, кожному діставалася його частина (пай).

РУНА (РІВНА) – у цій частині лісу ростуть рівні (руні) високі дерева.

СІЯНКИ – у минулому тут висівали жолуді, закладали шкілку.

ТАЦЮКОВА БУКОВИНА – тут ростуть лише буки, які належали колись чоловікові з прізвиськом Тацюк.

ТРІПІТКИ, ТРІПІТИ – на цій площі ростуть трепети (осики).

ХРЕЩАТА (НА ХРИЩАТУЙ) – частина лісу, яка розміщується на перехресті доріг.

Назви чагарників

ВОЛАРНИЦІ – тут паслися воли всього села, поки не йшли на полонину.

ВИНОГРАДНИК – назва існує з 1960 року, коли на цій землі почали висаджувати виноград, але він містив мало цукру, і його вивели.

ВУСЮГАЦЬКЕ – тут живе чоловік із прізвищем Вусюгацький.

ГУЩА – тут густо ростуть молоденькі дубки, між якими важко проходити.

ДУБРОВOK – на цій території колись був великий дубовий ліс.

ЗАРВИ, ЗАРВ, У ЗАРВАХ – тут багато ям (зарв).

ЗАЛУМ, ЗАЛОМА – колись на цій площі вітер повалив (заломив) багато дерев, залишилися лише чагарники.

ЛІТОВИЩА – тут у минулому літом паслися (літовали) телята.

ЛАЗИВО, ЛАЗОВ – назва невідома.

ЛЯХОВО – колись цей чагарник належав чоловікові із прізвищем Лях.

МАЛЕ ЯЙЦЬОВО – назва невідома.

МАТІЙУСЬКЕ – цей чагарник належав колись чоловікові на прізвище Матій.

ПУДВОЛАРНИЦЬ – цей чагарник розміщується нижче Волярниці.

КУГУТОВИ (кугут – це півень) – назва незрозуміла.

ТУХЛИЙОВО – належало чоловікові із прізвищем Тухлий, зараз в селі таких прізвищ немає.

ТІЛАРМОШ – назва незрозуміла.

ХРОМНЯКУ – назва незрозуміла.

ЧЕРТЕЖИК, ЧЕРТІЖ – ділянка, звільнена від лісу.

ЯГОДНИК – у цьому чагарнику росте багато суниць.

ЯЙЦЬОВО – назва незрозуміла.

Назви лісових полян

БАТАРОВА ПОЛЯНА – назва походить від прізвища власника – Батара.

ГОРОТКИ – вона по формі подібна до городу. Тут добра земля, гарно ростуть фруктові дерева. Лише заможні ґазди мали землю на Горотках.

КОЛЬОВА ПОЛЯНА – у давнину Коля (місцевий хлопець) часто на цій поляні збирав багато грибів, він усім односельцям так і казав: «Це моя полянка».

ПОЛЯНКИ – навколо неї розміщується декілька полянок.

Назви зворів і ярків

ВЕЛИКИЙ ЖОЛОБ – глибокий і широкий яр.
ГЛИБОКИЙ ЗВУР – назва походить від того, що він досить глибокий.

ГРИДЖИНСЬКИЙ ЗВУР – розміщується в чагарнику, який називається «Гриджино».

КРИВИЙ ЗВУР – цей яр не прямий, а має багато поворотів.

ЛЯХУ ЗВУР – він належав чоловікові з прізвищем Лях.

ЛУКОВА – у цьому зворі чоловік, якого звали Лука, викопав криницю, люди її називають «Лукова» і весь яр дістав назву «Лукова».

НІМИЙ ЗВУР – у цьому зворі дуже тихо, навіть вітерець не шелесне.

ПАВЛОВИЦЬ – його ще називають «Павлу звур», тут убито чоловіка, якого звали Павло.

СУМНИЙ ЗВУР – тут завжди сумно, рідко навіть пташки співають.

ТОПАНУ ЗВУР, У ТОПАНОВУМ ЗВОРІ – назва незрозуміла.

Назви криниць

БОВДАРЬКА, БУВДАРЬКА – незрозумілі назви.

БІМБОВА – назва походить від прізвища Бімбор. Чоловік стеріг корів, свиней, і де б він не був, не хотів пити води, лише пив з цієї криниці.

ГРЯЗКА, ГРЯЗЬКОЇ – ця криниця знаходиться на полі, що має назву «Грязка».

ДУОДОВА – цю криницю викопав єврей Дуод. Він завжди брав з неї воду.

ЄРЖАВКА – на дні цієї криниці є іржа.

ЗОЛОТА – біля цієї криниці було засноване село. Існує кілька легенд, пов'язаних з її назвою. Одна з них розповідає, що цар, ідучи повз криницю, напився води, яка йому дуже сподобалася, і він вигукнув: «Золота вода!». Згодом слово «вода» забулося і залишилося одне слово «ЗОЛОТА».

КАДУБ – у цій криниці замість стінок – дуплавий дуб, який називають «кадуб».

ЛОПАЙЧИНА – назва походить від того, що криниця викопана на Лопайчиному полі.

Примітки

¹ Записано від Наталії Дмитрівни Гайдур – засновника, організатора і керівника краєзнавчого музею, який розміщено в школі, а також від учителя Золотарівської школи І–ІІІ ст. М. В. Бабич, 1947 р. н.

² Записано від Олени Антонівни Бабич, 1927 р. н., у с. Золотарево Хустського району Закарпатської області.